

75 ANYS

DIARI D'UNA OCUPACIÓ

Capítol 90 L'inici de la dictadura

Els articles dedicats a Pompeu Fabra i Lluís Companys a la secció 'Fantasmes rojos'. A les fotografies, Eugeni Xammar, i a la dreta el president Francesc Macià i el poeta Carles Riba, a baix, a qui els van dedicar articles plens de falsedats i injúries ■ ARXIU HISTÒRIC DE LA CIUTAT DE BARCELONA / ARXIU

La venjança sobre

La secció 'Fantasmes rojos' del diari 'Solidaridad Nacional' es va acarnissar amb els polítics republicans i els intel·lectuals catalans, amb calúmnies de tota mena

Les armes dels vencedors de la Guerra Civil no només van ser de foc. La ploma dels periodistes adeptes al règim franquista va esdevenir una arma hàbil de la propaganda ideològica franquista, que en alguns casos va arribar a ser especialment cruel i injusta. La guerra continuava a les planes dels diaris. Una de les plataformes que els feixistes van transformar en una maquinària furibunda contra els vençuts va ser el diari *Solidaridad Nacional*, que es va començar a publicar el 14 de febrer del 1939 a Barcelona, sota el subtítol *Diario de la revolución nacional-sindicalista*. Era l'òrgan oficial de la Falange, tal com va quedar específic-

cat a partir de les edicions del 1940. La capçalera del nou diari era el fruit de la confiscació del setmanari i òrgan de premsa proletari *Solidaridad Obrera*, del qual només van sortir tres números poc abans de l'esclat de la guerra. La "Sol" va tenir al principi de la sortida al carrer una difusió notable —va passar de 12.000 a 100.000 exemplars ràpidament— però aquesta bona audiència tenia trampa, ja que, segons explica Jaume Fabre en el seu llibre *Periodisme uniformat*, tots els departaments de l'administració s'hi van subscriure. Per acabar-ho d'adobar, bars i perruqueries d'homes van adquirir la subscripció del diari coaccionats, no fos cas que hi hagués conseqüències. *Solidaridad Nacional* va estar al servei dels vencedors des

del primer dia. L'adoctrinament era absolut des de les seves planes i de fet el diari, que va canviar diverses cops de nom, es va publicar dins de l'anomenada "premsa del Movimiento" fins al 1979 amb col·laboradors, en les seves últimes etapes, com Enrique Rubio, Robert Saladrigas i Manuel Vázquez Montalbán. Però els primers dos anys del diari, en el moment més dur de la postguerra, s'hi va incloure una secció que s'emportava la palma per tendenciosa i mentidera. *Fantasmes rojos* era un apartat que es publicava a la plana 3 del diari (per tant, en un espai destacat de la publicació) dedicat a un personatge rellevant de la República. D'entrada, semblava un simple retrat però res més lluny de la veritat. La secció s'omplia amb una llista terrible d'improperis i insults cap als prohoms republicans i de manera força acarnissada cap a personatges de la intel·lectualitat catalana que havien destacat per comprometre's especialment amb la llengua i la cultura del país. De fet, el títol de la secció ja ho diu tot. Els ar-

ticles de *Fantasmes rojos* van ser recollits el 2010 per la filòloga Eulàlia Pérez Vallverdú, en el llibre *Fantasmes rojos. La venjança falangista contra Catalunya (1939-1940)*, publicat per A Contravent. El creador i director de la secció, Miguel Utrillo Vidal, va batejar la secció amb aquest títol per emfatitzar el to de guinyol que pretenien els seus autors. En l'article dedicat al conseller de la Generalitat Joan Comorel·la, Utrillo justificava el terme fantasmón: "Cada uno de ellos, en su género, podría ofrecerse como prototipo del fantasmón grotesco y fofo, de la marioneta que ignora los hilos de su precaria i mecánica existencia." Però per entendre millor el tarannà de *Fantasmes rojos* val la pena aturar-se un mo-

Montse Frisach

‘Diari d’una ocupació’ descriu el final de l’ofensiva militar franquista a Catalunya i l’inici de la repressió de la dictadura. La sèrie, que es publicarà fins a l’1 d’abril, està assessorada per l’historiador Joan Villarroya i coordinada per Jordi Grau

PRÒXIM CAPÍTOL:
La nova premsa

FANTASMONES ROJOS
LUI COMPANYS
TASMON NUMERO 1

... que habien recorrido las calles de Barcelona durante los últimos meses de la guerra anterior, espasmos cotidianos a los ojos de los ciudadanos de la ciudad barcelonesa al contemplar el espectáculo de un ejército de soldados...

que habien recorrido las calles de Barcelona durante los últimos meses de la guerra anterior, espasmos cotidianos a los ojos de los ciudadanos de la ciudad barcelonesa al contemplar el espectáculo de un ejército de soldados...

... que habien recorrido las calles de Barcelona durante los últimos meses de la guerra anterior, espasmos cotidianos a los ojos de los ciudadanos de la ciudad barcelonesa al contemplar el espectáculo de un ejército de soldados...

... que habien recorrido las calles de Barcelona durante los últimos meses de la guerra anterior, espasmos cotidianos a los ojos de los ciudadanos de la ciudad barcelonesa al contemplar el espectáculo de un ejército de soldados...

... que habien recorrido las calles de Barcelona durante los últimos meses de la guerra anterior, espasmos cotidianos a los ojos de los ciudadanos de la ciudad barcelonesa al contemplar el espectáculo de un ejército de soldados...

... que habien recorrido las calles de Barcelona durante los últimos meses de la guerra anterior, espasmos cotidianos a los ojos de los ciudadanos de la ciudad barcelonesa al contemplar el espectáculo de un ejército de soldados...

... que habien recorrido las calles de Barcelona durante los últimos meses de la guerra anterior, espasmos cotidianos a los ojos de los ciudadanos de la ciudad barcelonesa al contemplar el espectáculo de un ejército de soldados...

el paper

ment en la personalitat de Miguel Utrillo Vidal, un personatge que no havia triomfat gaire en la seva professió durant els anys de la República.

Utrillo era fill del pintor modernista del mateix nom, amic de Ramon Casas i Santiago Rusiñol, promotor de les Festes Modernistes i del Cau Ferrat i del Palau Maricel de Sitges i un dels personatges assidus d’Els Quatre Gats. L’esperit d’aquest artista típicament modernista i bohemí, si més no durant la seva joventut a principi de segle, tenia ben poc a veure amb el seu fill periodista de caràcter ressentit.

Eulàlia Pérez Vallverdú assegura que Utrillo Vidal va arribar a participar com a testimoni de càrrec en processos de depuració contra personalitats com el mateix Joaquim Folch i Torres. Com a fill d’un personatge tan important de l’art català, el periodista era bon coneixedor dels intel·lectuals d’aquí i odiava especialment els més compromesos amb la causa republicana, com ara Pau Casals, Pompeu Fabra, Eugeni Xammar i Antoni Rovira i Virgili.

bra, Eugeni Xammar i Antoni Rovira i Virgili.

Els autors de *Fantasmones rojos* consideraven que tots els mals de la República, que havien conduït de manera inexorable i pel bé de la pàtria espanyola a la Guerra Civil, venien en part de forces foranes, el famós *contubernio judeomasónico comunista*, però els autors de la secció van tenir una especial fixació amb el catalanisme. Aquesta és una constant en la

Un llibre d’Eulàlia Pérez Vallverdú recull tots els articles d’aquesta secció de ‘Solidaridad Nacional’

majoria d’articles de la secció. Com apunta Eulàlia Pérez Vallverdú, “el catalanisme és la gran bèstia negra del nacionalisme espanyol, i si hem de fer cas del conjunt d’articles publicats del conjunt d’articles publicats a *Fantasmones rojos*, l’hauríem de considerar responsable, entre altres “crims”, de la “sovietització” d’Espanya,

de la desintegració de “la unidad de destino en lo universal” i de les essències pàtries, i, en conseqüència, de l’esclat de la Guerra Civil”.

La llista de subjectes que van ser víctimes dels insults i barroeries de la secció, amb un estil fregant la grolleria i un vocabulari d’allò més absurd, va ser llarga. Evidentment els dos presidents de la Generalitat, Francesc Macià i Lluís Companys, van ser dels més vilipendiats.

Com ja hem dit, els personatges de la vida cultural catalana van ser sovint protagonistes massa destacats de la secció. A més dels ja esmentats, hi van aparèixer Josep Gudiol, Carles Riba, Lluís Nicolau d’Olwer, Gabriel Alomar, Pere Corominas i la mateixa Institució de les Lletres Catalanes.

En la secció Miguel Utrillo Vidal va arribar a donar les gràcies a la “revolución rojo-separatista” perquè, segons ell, havia servit “para que los fantasmones se quitasen definitivamente la careta y las personas honradas supiesen a qué atenerse”. ■

Contra els polítics i els intel·lectuals republicans

Aquesta és només una mostra del munt d’insults que van rebre polítics i intel·lectuals en la secció *Fantasmones rojos*.

Francesc Macià. “De los fantasmones políticos que ha proporcionado mayores amarguras, disgustos y contrariedades a los débiles gobiernos que ha padecido España, ninguno com el ex venerable [?] ex teniente coronel de ingenieros, don Francisco Macià, pontífice máximo del catalanismo antipatriótico. [...] Macià, en toda su actuación política se comportó, se condujo, como un bellaco.” Sobre la bandera estelada, l’autor de l’article assegura que és “la de los suicidas y cobardes separatismos”.

Lluís Companys
“Cobarde por naturaleza, no se atrevió a hacer frente, con

Pau Casals, a qui la secció ‘Fantasmones rojos’ va acusar d’estar manipulat per maçons i jueus ■ ARXIU

los medios de que podía disponer, a las fuerzas que se habían adueñado de calle, y optó por las audacias maquiavélicas.”

Pau Casals
“Cuando un hombre llega adonde ha llegado Casals, se debe a su arte única y exclusivamente. Y no tiene, pues, que dejarse llevar, ni por la masonería, ni mucho menos por los empresarios judíos. Hay que saber tener dignidad.”

Pompeu Fabra
“El ‘mestre’ Pompeyo Fabra era un gran francófilo y, más todavía, un gran anglófilo. O sea un antirromano. Y, por lo tanto, un antiespañol. [...] Encendía su pipa o un pitillo (siempre de tabaco inglés) y se dejaba adular. [...] Siempre tan pulcro, tan callado, tan hipócrita y masón.”

Carles Riba
“Hay un momento en que la Bernat Metge se convierte en su feudo, porque hay dinero que ganar o que distraer. Lo mismo ocurre cuando se funda aquel disparatado Patronato de la Universidad catalana, en donde no se encuentra otra actividad intelectual que la que tiende a extirpar la auténtica cultura española.”

Antoni Rovira i Virgili
“Rovira y Virgilio: insinceridad, inestabilidad, piruetismo, desaprensión, raquitismo espiritual...”